

ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ
АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ШЕВЧЕНКО ЮЛІЯ МИХАЙЛІВНА

УДК 372.36:796.011.3:78 (043.5)

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРАЦІЇ
РУХІВ І МУЗИКИ

13.00.08 – дошкільна педагогіка

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Київ – 2009

Дисертація є рукопис.

Робота виконана в Запорізькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти.

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук, професор
Денисенко Нінель Федорівна,
Запорізький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти,
професор кафедри реабілітаційної
педагогіки та здорового способу життя.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
Волков Леонід Вікторович,
ДВНЗ „Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди”,
завідувач кафедри теорії та
методики фізичного виховання;

кандидат педагогічних наук, старший
науковий співробітник
Науменко Тетяна Іванівна,
Міжнародний науково-методичний центр
ЮНЕСКО інформаційних технологій та
систем, старший науковий співробітник.

Захист відбудеться „30” червня 2009 року о 16 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.454.01 в Інституті проблем виховання АПН України за адресою: 04060, м.Київ, вул. М.Берлінського, 9, 8-ий поверх, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій частині Інституту проблем виховання АПН України (04060, м.Київ, вул. М.Берлінського, 9).

Автореферат розісланий „25” травня 2009 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.М.Масол

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Демократичні процеси, що відбуваються в державі, вимагають раціональної трансформації сучасної освіти, зокрема, її дошкільної ланки як основи соціокультурного становлення особистості. Основною метою дошкільної освіти є не стільки набуття дитиною системи галузевих знань, скільки опанування наукою життя, де пріоритетним напрямом є її фізичне виховання.

Реальний стан фізичного виховання у дошкільних навчальних закладах далекий від досконалості. Однією із значущих проблем залишається слабкість зв'язку між фізичним і музичним вихованням дітей, що знижує ефективність впливу різних видів музичної діяльності на фізичний розвиток вихованців, зокрема на формування таких важливих якостей особистості як фізичні (гнучкість, витривалість, спритність).

Аналіз праць Е.Вільчковського, Н.Ветлугіної, О.Богініч, Н.Денисенко, засвідчує, що одним із засобів ефективного фізичного розвитку дітей є фізичні вправи, музично-ритмічні і танцювальні рухи, співи, що входять у зміст фізичного і музичного виховання дошкільників і складають структуру занять такого виду. Завдяки цьому розвиваються рухові якості особистості (витривалість, спритність, гнучкість).

Сучасні погляди на проблему фізичного розвитку дітей засобами музики проаналізовано у ряді психолого-педагогічних досліджень у галузі дошкільної педагогіки (Г.Беленької, О.Богініч, Е.Вільчковського, Л.Волкова, Н.Денисенко, О.Кононко, О.Кириченко, Т.Науменко, Т.Поніманської) та системи фізичного виховання підростаючого покоління (М.Зуболій, О.Курок, Г.Ляшенко, Л.Сущенко, Б.Шиян та ін.). Зокрема І.Бех, І.Зязюн, В.Кремень, В.Кузь, Л.Масол, О.Рудницька розглядають побудову єдиної організаційної системи інтенсивного розвитку дітей як забезпечення взаємовпливу різних складових навчально-виховного процесу на формування, зміцнення і відновлення здоров'я зростаючої особистості, гуманізацію виховного процесу, що реалізує право кожної дитини на повноцінне застосування власних сутнісних сил.

У свою чергу дослідження різних аспектів музичного виховання дітей дошкільного віку, що відбуваються в процесі об'єднання з рухами, здійснено В.Алямовською, Н.Ветлугіною, Т.Осокіною, С.Петровою, А.Шевчук та ін. Проблема формування навичок виконання танцювальних вправ розроблялася Н.Зеленко, В.Ждан, О.Кенеман, Т.Ковальчук, Т.Науменко, Т.Ротерс. Формуванню музично-рухової творчості дошкільників присвячено праці О.Ковальнової, О.Мартиненко, Е.Макшанцевої. Теоретико-методологічні основи фізичного та музично-рухового виховання дітей дошкільних навчальних закладів на засадах національних традицій досліджувались А.Вольчинським, А.Шевчук. У різних наукових джерелах представлена проблема інтеграційних процесів у педагогічній теорії та практиці, зокрема, Н.Груздевою, М.Єфименко, І.Колесніковою, К.Яресько та ін.

Сучасна теорія і методика фізичного і музичного виховання орієнтує педагогів дошкільних навчальних закладів на застосування рухів і танцювальних вправ, спрямованих на фізичний розвиток особистості дошкільника. Нагальною залишається потреба розробки відповідного інтеграційного комплексу рухів і музики у навчально-виховному процесі дошкільних закладів.

Актуальність проблеми обумовлена державними пріоритетами щодо формування фізично розвиненого, здорового підростаючого покоління, наявністю суперечностей між потребами дошкільної освіти в ефективному використанні інтеграційних процесів у виконанні музично-ритмічних і гімнастичних рухів, співів з метою фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку та недостатнім рівнем теоретичного обґрунтування і практичної розробки цього процесу. Прагнення зняти цю суперечність зумовило вибір теми дисертаційного дослідження: „**Фізичний розвиток дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики**”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження є складовою планів і програм науково-дослідної роботи кафедри реабілітаційної педагогіки та здорового способу життя Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти з проблеми: „**Формування, збереження, зміцнення та відновлення здоров'я дітей дошкільного та шкільного віку в навчально-виховному процесі закладів освіти**”. Тема дослідження затверджена на засіданні Вченої ради Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол № 4 від 12.12.2002 р.) і узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології АПН України (протокол №4 від 25.04.2006 р.).

Мета дослідження: полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці, експериментальній перевірці та впровадженні в практику інтеграційного комплексу рухів і музики, спрямованого на фізичний розвиток старших дошкільників.

Відповідно до мети були поставлені такі **завдання дослідження:**

1. Проаналізувати стан розробки проблеми в педагогічній теорії і практиці дошкільної освіти.
2. Уточнити поняттєво-категоріальний апарат дослідження, визначити структуру фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку, його особливості (тілобудови, рухових якостей, постави).
3. Визначити критерій, показники та виявити рівні фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики.
4. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність інтеграційного комплексу рухів і музики у фізичному розвитку старших дошкільників (мети, сполучення рухів і музики, компонентів навчально-виховного процесу, педагогічних умов, принципів, інтеграційного засобу).

5. Розробити та впровадити в навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів методику розвитку рухових якостей дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики.

Об'єкт дослідження – процес фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку у дошкільному навчальному закладі.

Предмет дослідження – інтеграційний комплекс рухів і музики у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Для розв'язання поставлених завдань використано **методи дослідження:**

- *теоретичні* – аналіз наукової та методичної літератури з теми дослідження; аналіз навчальних програм, медичних карток дітей, календарних планів педагогів; зіставлення, узагальнення і синтезування здобутої інформації з метою вивчення сутності, структури й особливостей фізичного розвитку, рухів і рухових якостей дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики;

- *емпіричні* (анкетування інструкторів фізичної культури, вихователів, музичних керівників); тестування фізичного розвитку дітей (рухових якостей – гнучкості, витривалості, спритності; антропометрія, плантографія, пульсометрія); педагогічні спостереження, які сприяли вивченню стану проблеми в дошкільних навчальних закладах; педагогічний експеримент, що дає можливість перевірити ефективність інтеграційного комплексу рухів і музики та методики розвитку рухових якостей дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики;

- *кількісний та якісний аналіз*, статистична обробка результатів дослідження, що забезпечили достовірність експерименту.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилось у дошкільних навчальних закладах №№ 6, 129, 142, 145, 155, 166, 182, 188, 262, 280, 290, 293, 295 м. Запоріжжя, №№ 5, 8 м.Енергодара, № 7 м. Дніпрорудного, №№49, 78 м. Мелітополя Запорізької області. Дослідна робота здійснювалась упродовж 2002-2008 р.р. На різних етапах дослідження до експериментальної роботи було залучено 450 дітей старшого дошкільного віку і 220 педагогів і слухачів курсів підвищення кваліфікації при Запорізькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що *вперше* теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено інтеграційний комплекс рухів і музики у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку, що складається з мети, сполучення фізичної (рухи) і музичної (музика) складових, компонентів навчально-виховного процесу (мотиваційний, змістовий, діяльнісний, контрольньо-оцінювальний), педагогічних умов, принципів, інтеграційного засобу, який забезпечує ефективність фізичного розвитку старших дошкільників; визначено і охарактеризовано критерій (рухова підготовленість), показники (сформованість рухових умінь і навичок, рухових якостей, тілобудови та постави) та виявлено рівні фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики; *уточнено* сутність і зміст понять „фізичний розвиток”, „фізична культура”, „рухові якості”, „інтеграція рухів і

музики”, „інтеграційний комплекс”; особливості фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку; *подальшого розвитку набули* види зв'язків між рухами дітей старшого дошкільного віку і музикою в процесі їх інтеграції, принципи системності, послідовності, цілісності, урахування вікових та індивідуальних особливостей.

Практична значущість одержаних результатів дослідження полягає в розробці: методики розвитку рухових якостей дітей старшого дошкільного віку в процесі інтеграції рухів і музики, методики оцінювання ефективності фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку, яка дає змогу визначити стан розвитку рухових якостей особистості старшого дошкільника, його рухової підготовленості, постави та тілобудови; конспектів інтегрованих заходів з фізичної культури старших дошкільників, танцювальних вправ та танцювальних кроків, що сприятимуть підвищенню професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів; узагальненні практичного досвіду дошкільних навчальних закладів з фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики.

Основні теоретичні положення і рекомендації щодо фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики впроваджені у навчально-виховний процес дошкільного навчального закладу № 155 м. Запоріжжя (довідка № 15 від 20.04.2008 р.), дошкільного навчального закладу № 7 м. Дніпрорудне Запорізької області (довідка № 14 від 13.04.2008 р.), дошкільного навчального закладу № 78 м. Мелітополя (довідка 10 від 06.04.2008 р.), дошкільного навчального закладу №8 м. Енергодару (довідка № 17 від 04.09.08), курсової перепідготовки Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка №12 від 13.09.2008 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації обговорювалися і дістали позитивну оцінку на наукових і науково-практичних конференціях, зокрема на: Міжнародній науково-практичній конференції „Моніторинг якості професійної підготовки фахівців педагогічної освіти” (Луганськ, 2007); Міжнародній конференції „Передшкільна освіта: проблеми та перспективи” (Миколаїв, 2008); Міжнародному науково-практичному симпозиумі „Теоретико-методологічні засади особистісного становлення дошкільника в полікультурному просторі соціуму в добу його освітніх трансформацій” (Івано-Франківськ, 2008); Міжнародній конференції „Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном” (Горлівка, 2008); III Міжнародній конференції „Антропологізм в освітніх стратегіях і практиках сучасності: пошуки пріоритетів” (Мелітополь, 2008); Всеукраїнській науково-практичній конференції „Навчання, виховання та розвиток” (Бердянськ, 2004); Всеукраїнській науково-практичній конференції „Підвищення ефективності логопедичної роботи в умовах здійснення дошкільної та початкової освіти” (Херсон, 2006); Всеукраїнській науково-практичній конференції „Сучасні технології навчання в початковій освіті” (Київ, 2006); Всеукраїнській науково-практичній конференції

„Актуальні проблеми підготовки педагогічних кадрів до творчої професійної діяльності” (Мелітополь, 2006); II Всеукраїнській науково-практичній конференції „Інноваційна педагогічна діяльність в умовах полікультурного суспільства” (Сімферополь, 2007); Міжрегіональній науково-практичній конференції „Теорія та практика педагогіки життєтворчості” (Запоріжжя, 2007).

Публікації. Матеріали дисертаційного дослідження знайшли відображення у 13 публікаціях автора, з них – 7 у фахових виданнях, затверджених ВАК України.

Структура дисертації зумовлена логікою і змістом дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, 5 додатків, списку використаних джерел (211 найменувань, з них 7 іноземною мовою).

Загальний обсяг дисертації складає 245 сторінок. Основний зміст викладено на 182 сторінках. Робота містить 1 рисунок, 17 таблиць, 5 додатків на 44 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і сутність проблеми дослідження; визначено його мету, завдання, об’єкт, предмет, методи дослідження; розкрито експериментальну базу дослідження, наукову новизну і практичне значення; наведено дані апробації та впровадження результатів дослідження.

У *першому розділі* – **„Теоретико-методичні засади фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики”** – проаналізовано філософську, психолого-педагогічну літературу з фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики як у дошкільній педагогіці, так і загалом у системі освіти України та зарубіжжя; досліджено: структуру та особливості фізичного розвитку зростаючої особистості, його складові, серед яких основоположною є базові рухові якості (спритність, витривалість, гнучкість); охарактеризовано основні дефініції „фізичний розвиток”, „фізична культура”, „рухові якості”, „інтеграція рухів і музики”, „інтеграційний комплекс”; здійснено теоретичний аналіз проблеми „інтеграції рухів і музики” в дошкільній педагогіці з метою підвищення ефективності фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Аналіз літературних джерел засвідчив, що фізичний розвиток дітей старшого дошкільного віку трактується як зміни природних морфо-функціональних властивостей організму упродовж індивідуального життя (Л.Матвеев, А.Новіков); сукупність ознак, що характеризують зовнішні показники фізичного стану на тому чи іншому етапі його фізичного розвитку (О.Безкопильний, В.Івашенко); процес фізичного розвитку спрямований на зміни не тільки форм, але й функцій особистості дитини (Б.Ашмарін, К.Грантинь), одним із проявів цих функцій є рухові якості дитини: витривалість, спритність, гнучкість (Д.Хухлаєва).

Враховуючи зазначене вище, поняття „фізичний розвиток” розглядається нами як *кількісні та якісні зміни фізичних здібностей*

особистості дитини старшого дошкільного віку, які набуваються у процесі фізичного виховання і забезпечуються активною руховою діяльністю і характеризуються розвитком рухових якостей, морфологічним станом та поставою.

Доведено, що фізичний розвиток створює засади фізичної культури особистості старшого дошкільника (В.Ареф'єв, Л.Волков, О.Дубогай). Різні підходи до розуміння сутності „фізичної культури” висвітлено в працях зарубіжних і вітчизняних дослідників Б.Ашмаріна, М.Віленського, К.Грантиня, В.Іващенко, А.Матвеева, А.Новікова, А.Тер-Ованесяна, О.Безкопильного, Б.Шияна та ін. Відтак „фізична культура” це складова частина культури суспільства, що спрямована на розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей з метою гармонійного формування її особистості, зміцнення здоров'я. Це м'язова діяльність, пов'язана з використанням фізичних вправ, що забезпечують фізичне вдосконалення дошкільника. В особистісному аспекті фізична культура є тією частиною загальної культури дитини, яка виражається ступенем розвитку її рухових умінь і навичок, рухових якостей, тілобудовою, поставою та здоров'я.

У нашому дослідженні „фізична культура” розглядається як *високий рівень розвитку рухових здібностей дітей, виражених у типах і формах рухової діяльності, фізичного розвитку та в сформованості рухової підготовленості і здоров'я.*

Охарактеризовано, що головним шляхом формування фізичної культури дошкільника є фізичне виховання, як складова навчально-виховного процесу, чинник забезпечення розвитку фізичних, морально-вольових, розумових здібностей, рухових умінь і навичок дітей. Фізичне виховання спрямоване на засвоєння дітьми життєвонеобхідних рухів, розвиток рухових якостей і зміцнення здоров'я (Т.Дмитренко, Л.Матвеев, А.Новіков та ін.). Специфіка фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку простежується в навчанні рухів, рухових дій під час виконання фізичних вправ та у розвитку особистих рухових якостей.

Зазначене вище підтверджується науковими ідеями О.Безкопильного, Е.Вавілової, Т.Дмитренко, В. Іващенко, В.Іковою, О.Кенеман, які довели, що лише завдяки рухам і заняттям фізичними вправами з урахуванням анатомо-фізіологічних і психологічних особливостей дитини досягається високий рівень форм і функцій організму. Тобто рух – це моторна функція дитини, що виражається у зміні її тіла і рухових якостей. Одноразово вони є основним засобом фізичного виховання та фізичного розвитку як його результативної частини.

Встановлено, що система рухів, що спрямовані для вирішення конкретного рухового завдання утворюють рухову дію. Поєднання декількох спеціальних рухових дій називають руховою діяльністю. Рухові дії, що спрямовані на вирішення завдань фізичного розвитку дітей і підпорядковані його закономірностям визначаються як фізичні вправи (Ю.Коваленко, Т.Чиженок, Б.Шиян).

Аналіз наукових досліджень Е.Вільчковського, Н.Ветлугіної, М.Єфіменка, Є.Макшанцевої засвідчив, що серед різноманітних видів вправ є танцювальні вправи, їх дія на фізичний розвиток старших дошкільників аналогічна фізичним вправам. Ефективність виконання фізичних і танцювальних вправ забезпечується їх технікою та музикою, які оптимально підвищують процес розвитку рухових якостей дітей, що впливають на тілобудування та формування постави старших дошкільників.

З'ясовано, що вартісними складовими фізичного розвитку дітей є рухові якості (швидкість, спритність, витривалість, м'язова сила, гнучкість). У старших дошкільників інтенсивно розвиваються такі рухові якості, як спритність, витривалість, гнучкість, які позитивно впливають на інші складові фізичного розвитку: тілобудову (морфологію тіла) та поставу дитини. Фізичний розвиток передбачає досягнення максимального розвитку рухових якостей (Н.Денисенко, О.Курок). Ю.Змановським, О.Курок, Г.Ляшенко, М.Норик, А.Сухаревим, А.Хрипко доведено, що ефективний фізичний розвиток дитини неможливий без належного розвитку мускулатури, дихальної, серцево-судинної та нервової систем, що інтенсивно розвиваються завдяки м'язовим рухам (рухам, руховим діям, фізичним і танцювальним вправам). У свою чергу рухові якості характеризують рухові можливості дитини, рухові уміння та навички, в основі яких лежать її природні задатки.

На даний час „фізичні якості” у психолого-педагогічній науці трактуються як „рухові якості”, як „фізичні можливості”. З'ясовано сутність різних тлумачень таких понять як „розвиток рухових якостей” і „виховання рухових якостей”. У нашому дослідженні використані обидва поняття. Оперуючи поняттям „розвиток рухових якостей” маємо на увазі зміни в показниках: говорячи про „виховання рухових якостей” передбачаємо як розвиток дитини. У процесі дослідження встановлено, що для розвитку рухових якостей сенситивним періодом є старший дошкільний вік, вони характеризуються гетерохронністю (разночасовістю), що означає: різні рухові якості досягають свого природного максимального розвитку в різні вікові періоди. У дошкільному – найінтенсивніше розвиваються гнучкість, витривалість, спритність. Характерною особливістю розвитку рухових якостей є їх тісний зв'язок з навчанням дітей рухів у різних видах вправ (Л.Баканенкова, М.Бунчук, А.Вікулов, Л.Русскова та ін.).

У контексті останнього Н.Ветлугіною, Т.Дмитренко, Н.Зеленко, В.Ждан, Т.Ротерс, А.Шевчук доведено, що ефективність розвитку рухових якостей підвищується завдяки зв'язку рухів з музикою. Проте констатовано, що розвиток рухових якостей засобами інтеграції рухів і музики, як наукова проблема, недостатньо вивчена дослідно-експериментальним шляхом.

Однак різні аспекти заявленої проблеми розглянуті філософами, соціологами, психологами і педагогами. Зокрема дослідження М.Алексєєва, М.Асімова, А.Коршунова, М.Серова, О.Турсунова присвячено аналізу філософських аспектів інтеграції наук; Л.Корожньої та Е.Мельник – інтеграції знань як одному зі шляхів оптимізації навчально-виховного

процесу; Н.Гавриш, К.Яресько – проблемам зв'язків між складовими освітнього процесу. Методичні засади втілення інтеграційних процесів в шкільній практиці висвітлено у наукових підходах В.Безрукової, Ю.Дик, Н.Кузнецової, В.Максимової, В.Моргун, О.Пінського, В.Усанова. Сутність інтеграції в шкільній мистецькій освіті розкриті у працях Ю.Бойко, Л.Масол.

Аналіз психолого-педагогічних джерел з проблеми інтеграції засвідчив, що поняття „інтеграція” визначається як об'єднання чого-небудь у єдине ціле (Ю.Дик, А.Турсунов); „інтеграційний” – об'єднувальний (Л.Корожньова); інтеграційні процеси можуть відбуватися в розвитку мовлення, рухів, музики (Л.Бахарєва). „Інтеграція” – це процес укріплення цілісності єдиної системи знань (О.Савченко). „Інтеграційний комплекс” – сукупність, сполучення чого-небудь (С.Ожегов). Чисельні розходження в поняттях „інтеграція” свідчать про недостатню розробленість цієї проблеми. Враховуючи зазначене вище нами встановлено, що основу інтеграції складають системоутворювальні поняття – зв'язок, взаємозв'язок, взаємодія, сукупність, сполучення. Ключовим поняттям є „зв'язок” та „сполучення”, які характеризують „інтеграцію”.

У сучасних психолого-педагогічних джерелах сутність поняття „інтеграція” розглядається у діалектичному взаємозв'язку категорій „зміст” і „форма”. Оскільки форма не може існувати без змісту, тому будь-яка форма передбачає певний зміст (С.Аранова). Структура інтеграції подається як один із основних „інструментів” досягнення стратегічних цілей (Е.Мельник, Л.Корожньова, О.Пінський, О.Савченко). Нами вона розуміється як єдність елементів і зв'язки між ними, як єдине ціле.

У контексті нашого дослідження особливого значення набувають праці фахівців з дошкільної педагогіки, у яких охарактеризовано окремі підходи до інтеграції рухів і музики. Так, класифікація танцювальних вправ, їх об'єднання з різними формами фізичного виховання розглянуто у дослідженнях Е.Вільчковського, А.Вольчинського, О.Курок, Т.Осокіної. Об'єднання музики, танцювальних вправ і пісень з фізичними рухами дітьми старшого дошкільного віку досліджували Н.Ветлугіна, Н.Денисенко, Т.Дмитренко, Н.Зеленко, В.Ждан, Т.Ковальчук, В.Кузь, А.Шевчук та інші. Об'єднання різних видів рухів з музично-руховими вправами в навчанні дітей з порушеннями рухового апарату представлені у працях М.Єфименка, Є.Раєвської. Виховання в дітей інтересу до рухової діяльності, засобами українських музично-хореографічних традицій висвітлені вченими Н. Денисенко, А.Шевчук, дослідження яких свідчать, що таке об'єднання пробуджує інтерес дітей до рухової активності, емоційно забарвлює і вимагає погодженості рухів з характером музики.

У розділі подається авторське визначення поняття „інтеграції рухів і музики”, яке розглядається як об'єднання елементів двох складових навчально-виховного процесу: фізичної та музичної, та встановлення різних видів прямих і зворотних зв'язків між ними за цілями, завданнями, змістом, принципами, формами, методами та прийомами.

Фізичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики розглядається нами як процес спрямований на розвиток рухових умінь та навичок, рухових якостей, тілобудування та формування постави. Воно базується на взаємодії цілей, завдань, змісту, принципів, засобів, форм, методів, прийомів і передбачає гармонійний фізичний розвиток особистості дошкільника.

З'ясовано, що ефективний педагогічний вплив на фізичний розвиток дітей забезпечується за наступних педагогічних умов: виховання інтересу до рухів і музики у старших дошкільників шляхом включення музики, різних елементів танців, танцювальних вправ, пісень, хороводів, ритмопластики, аеробіки в різні форми фізичного виховання; єдність цілей, завдань, змісту, принципів, форм, методів і прийомів в процесі навчання рухів з музикою та розвитку рухових якостей; формування рухових умінь та навичок в основних, загальнорозвивальних, стройових вправах, у взаємозв'язку з танцювальними рухами, музичним супроводженням; оволодіння педагогами дошкільних навчальних закладів інтеграційним комплексом рухів і музики та методикою розвитку рухових якостей засобами інтеграції рухів і музики.

У *другому розділі* – „**Експериментальне дослідження фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку**” – подано розробку показників критерію фізичного розвитку дошкільників, етапів і методики констатувального експерименту, розкрито сучасний стан фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики та вплив педагогів і батьків на фізичний розвиток дітей старшого дошкільного віку.

У констатувальному експерименті (проводився упродовж 2004-2005 рр.) досліджувався стан сформованості складових фізичного розвитку дітей: рухові якості (гнучкість, спритність, витривалість), тілобудова (морфологія тіла) дошкільників, їх постава; встановлювалась взаємозалежність цих складових та їх залежність від рухової активності дітей, їхньої якісної рухової підготовленості та музики. До констатувального експерименту було залучено 450 дітей старшого дошкільного віку з 18 дошкільних закладів і 220 педагогів (з них 36 вихователів, 18 інструкторів фізичної культури, 18 музичних керівників, 18 хореографів і 130 слухачів курсів підвищення кваліфікації при Запорізькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти).

Метою констатувального експерименту було виявлення стану фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку. Завдання спрямовувались на аналіз діяльності педагогів з фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку; встановлення наявності інтеграційного комплексу рухів і музики у фізичному розвитку дітей та методики розвитку рухових якостей дошкільників; розробку критерію (рухова підготовленість), показників (рухові вміння та навички, рухові якості, тілобудова та постава) і рівнів фізичного розвитку дітей. Аналіз засвідчив, що в практиці як експериментальних, так і контрольних дошкільних закладів спостерігається відсутність системної роботи з фізичного розвитку дітей. Рухова підготовленість дітей спрямована на засвоєння кількісних параметрів рухів.

Педагоги не відпрацьовують з дітьми техніку базових рухів, яка забезпечує фізичний розвиток дошкільників. Під час навчання дітей рухів епізодично використовується музика. Встановлено, що зв'язок рухів і музики має безсистемний характер. Об'єднання рухів і музики інколи відбувається на заняттях з фізичної культури: фрагментарно у вступній та заключній частинах під час виконання ходьби та бігу, а також в процесі виконання загальнорозвивальних вправ, організації рухливої гри (в експериментальних закладах у 27 випадках з 52, у контрольних – у 25 випадках з 52). Епізодично музика звучить на ранковій гімнастиці, спортивних святах. Ритмічна гімнастика, ритмопластика, хороводні ігри проводяться вкрай рідко (з 76 випадків лише 24 рази) під музику. У тих випадках, коли фізкультурні заходи й супроводжуються музикою, характер її впливу на організм дошкільників часто не відповідає структурі рухів, настрою дітей, їх психічному стану.

Спостереження та аналіз різних форм роботи з фізичного та музичного виховання засвідчили недостатнє забезпечення педагогічних умов. Вихователі, інструктори з фізичної культури, музичні керівники дошкільних навчальних закладів не завжди урізноманітнюють засоби, форми роботи, методи та прийоми під час навчання дітей різноманітних рухів як основного засобу фізичного розвитку дітей, розвитку гнучкості, витривалості, спритності. Поза увагою педагогів (52% експериментальних і 54% контрольних дошкільних закладів) залишаються: принципи цілісності, системності; форми роботи – динамічні паузи, ритмічна гімнастика, фізкультурні хвилинки, спортивні розваги, пішохідні переходи; методи та прийоми – імітація, гра, полегшення вправ, ускладнення, включення додаткових перешкод, аналіз та самоаналіз помилок, виконання творчих завдань; засоби – елементи танців, ритмопластика, пісні, хороводи.

Встановлено, що під час організації різних форм роботи з фізичного та музичного виховання недостатня робота проводиться майже у 92% дошкільних закладах (експериментальних і контрольних) з розвитку у дітей рухових якостей. Це пов'язано з тим, що вихователі недостатньо володіють методикою розвитку рухових якостей дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики. Виявлено, що в практиці дошкільних навчальних закладів проблема фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики здійснюється без урахування особистісно орієнтованого підходу. Встановлено, що незадовільний стан інтеграції рухів і музики негативно відбивається на показниках рухових якостей, тілобудовання та постави. З 450 обстежених старших дошкільників експериментальних і контрольних груп лише в 38% дошкільників були розвинені рухові якості.

Аналіз сформованості постави в старших дошкільників засвідчив, що в 261 дитини (з 450 обстежених вихованців) наявні різні вади (сколіоз, лордоз, сутулість). Встановлено також, що ці діти мали низький рівень показників морфології тіла та рухових якостей. У ході дослідження визначено такий критерій (якісна рухова підготовленість) та показники сформованості максимального рівня фізичного розвитку старших

дошкільників: наявність розвитку рухових умінь і навичок в різних видах рухів, рухових якостей (спритність, витривалість, гнучкість), пропорційної будови тіла (тілобудова), правильної постави.

У *третьому розділі* – „**Фізичний розвиток дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики**” – наведено теоретико-методичне обґрунтування та практична перевірка інтеграційного комплексу рухів і музики у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку, методики розвитку рухових якостей дітей засобами інтеграції рухів і музики, а також здійснена оцінка ефективності результатів формувального експерименту.

У розділі теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено інтеграційний комплекс рухів і музики з метою оптимізації процесу фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку (рис. 1).

Головною метою формувального експерименту була побудова навчально-виховного процесу, спрямованого на фізичний розвиток дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики, який відображав інтеграційну структуру за метою, завданнями, змістом, принципами, формами, методами і прийомами в процесі набуття дітьми рухових умінь і навичок. Завдання спрямовувались на забезпечення педагогічних умов щодо фізичного розвитку дітей, зокрема, рухових якостей засобами інтеграції рухів і музики. Встановлено, що музика та рухи мають спільні параметри, які об'єднують їх: часові характеристики (початок і кінець руху, звучання, темп, ритм), динаміка (чим гучніше музика, тим більша амплітуда руху); форма музичного твору та структура рухової композиції; завдання: розвиток рухових якостей; координація рухів; орієнтування в просторі; розвиток почуття ритму, творчих здібностей; формування красивої постави. В процесі роботи нами визначено педагогічні умови фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку: виховання інтересу до рухів і музики шляхом включення музики в різні форми фізичного виховання; єдність цілей, завдань, змісту, принципів, форм, методів і прийомів в процесі навчання рухів з музикою та розвитку рухових якостей; формування рухових умінь та навичок у взаємозв'язку з музикою; оволодіння педагогами дошкільних навчальних закладів методики розвитку рухових якостей.

Встановлена ефективність використаних принципів: системності, послідовності, цілісності, урахування вікових та індивідуальних особливостей, які сприяють синтезу фізичних і танцювальних рухів, музики, забезпечують цілісність навчально-виховного процесу на нових більш високих рівнях організації навчання рухів і музики з метою фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованих зв'язків змісту, форм, методів і засобів.

Доведено, що зв'язки забезпечують взаємодію фізичних і танцювальних вправ з музичним супроводом і піснею, танцювально-ритмічними рухами в різних формах фізичного виховання. За цих умов структура цих форм роботи не змінюється, мета та завдання підпорядковуються фізичному розвитку дітей. Під час формувального

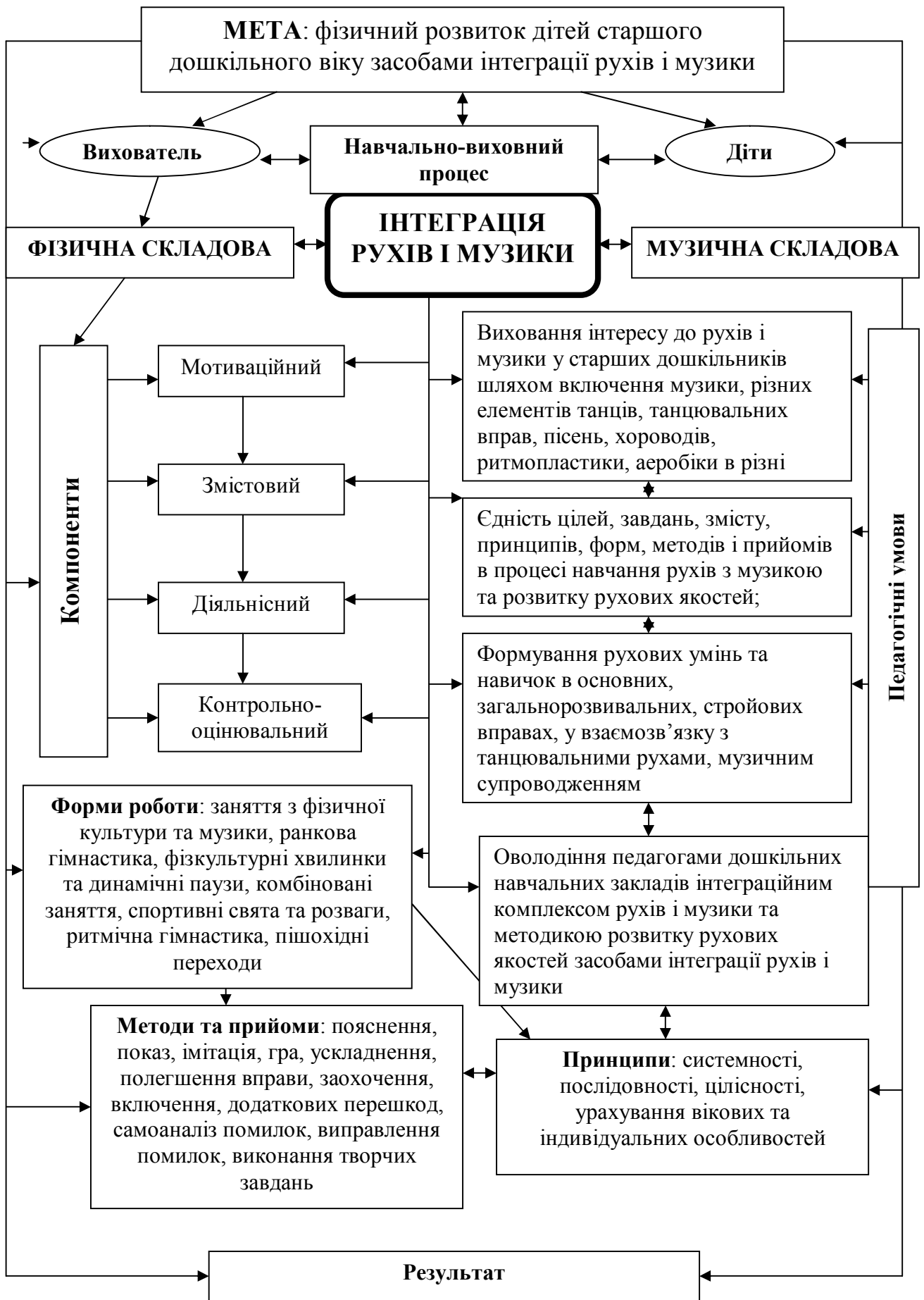

Рис. 1. Інтеграційний комплекс рухів і музики у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку

експерименту були апробовані різні види інтеграції між рухами та музикою (за цілями та завданнями, змістом, принципами, засобами, формами, методами та прийомами).

В інтеграційному комплексі подаються найбільш ефективні форми роботи: хороводи, ритмопластика, танці, фізкультурні хвилинки, ритмічна гімнастика, динамічні паузи, заняття з фізичної культури та музики, ранкова гімнастика, комбіновані заняття, рухливі ігри, спортивні свята та розваги, пішохідні переходи; методи та прийоми: імітація, гра, пояснення, показ, ускладнення, полегшення вправи, заохочення, включення додаткових перешкод, аналіз та самоаналіз помилок, виправлення помилок, виконання творчих завдань, які в комплексі забезпечують процес формування рухових умінь та навичок, створюють підґрунтя розвитку рухових якостей дітей, морфології тіла, формування правильної постави.

У розділі подано розроблену автором дослідження методика розвитку рухових якостей дітей старшого дошкільного віку в процесі інтеграції рухів і музики у вигляді підібраних різноманітних танцювальних рухів, елементів танців, імітаційних вправ (ритмопластика), ритмічних рухів, хороводів, що спрямовані на розвиток гнучкості, спритності, витривалості дітей. Підтверджена ефективність сучасних особистісно орієнтованих технологій: гуманно-орієнтована, педагогіка співпраці та вільного вибору.

Аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив, що кількість дітей експериментальних груп, які мали високий і середній рівень фізичного розвитку (за показниками рухової підготовленості) збільшилась, дітей з низьким рівнем – не стало. У контрольних групах виявлено значно менше підвищення рівня фізичного розвитку (таблиця 1.)

Таблиця 1.

Порівняння показників фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку на етапах констатувального та контрольного експериментів

Рівні фізичного розвитку	Група	Кількість досліджуваних у %		Приріст у %
		Констатувальний етап	Контрольний етап	
Високий	ЕГ	42	65	23
	КГ	42	53	11
Середній	ЕГ	24	35	11
	КГ	27	34	7
Низький	ЕГ	34	-	Зменшення на 34%
	КГ	31	13	Зменшення на 18%

Результати формувального експерименту засвідчили, що завдяки впровадженню інтеграційного комплексу рухів і музики та методики розвитку рухових якостей робота набула систематичності й

цілеспрямованості з урахуванням сучасних вимог до педагогів дошкільних навчальних закладів.

Таким чином, результати проведеного дисертаційного дослідження підтверджують ефективність інтеграційного комплексу рухів і музики та методики розвитку рухових якостей засобами інтеграції.

ВИСНОВКИ

У процесі проведеного дослідження виявлено, що інтеграційний комплекс рухів і музики у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку та методика розвитку їх рухових якостей є ефективною, що дало змогу зробити такі висновки:

1. З'ясовано, що в організації фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку не відбулося істотних змін щодо максимального рівня фізичного розвитку дітей як чинника фізичної культури. Традиційна організація фізичного виховання дітей не повною мірою сприяє реалізації завдань фізичного розвитку дошкільників. Причинами такого стану є недооцінка ролі інтеграції рухів і музики як засобу об'єднання та взаємопроникнення, що має значний розвивальний вплив на рухові якості дітей, тілобудову (морфологію) та формування постави.

Теоретичний аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури з проблеми дослідження дав змогу уточнити сутність понять „фізичний розвиток”, „фізична культура”, „рухові якості”, „інтеграція рухів і музики” та „інтеграційний комплекс” визначити особливості фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку, його складові. Фізичний розвиток старших дошкільників розглядається нами як кількісні та якісні зміни фізичних здібностей особистості дитини, які набуваються в процесі фізичного виховання, забезпечуються руховою активністю і характеризуються розвитком рухових умінь і навичок, рухових якостей, тілобудовою та поставою.

2. Доведено, що ефективними напрямками роботи з фізичного розвитку дітей є інтеграція рухів і музики у вигляді фізичних і танцювальних вправ, вокального репертуару в різних формах фізичного та музичного виховання дітей старшого дошкільного віку; застосування різних видів зв'язків між рухами і музикою; використання сучасних інноваційних педагогічних технологій особистісно орієнтованого підходу у розвитку рухових якостей дітей; опанування педагогами дошкільних навчальних закладів методики розвитку рухових якостей засобами інтеграції рухів і музики.

„Інтеграція рухів і музики” розглядається нами як злиття рухів з музикою, об'єднання їх на основі різних видів зв'язків: цілей, принципів, змісту, засобів, форм, методів і прийомів фізичного та музичного виховання дітей старшого дошкільного віку. „Інтеграційний комплекс” це сукупність, сполучення рухів і музики.

3. Розроблено критерій фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку (рухова підготовленість) і показники фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку: наявність базових рухових умінь та навичок, рухових якостей (спритності, витривалості, гнучкості); пропорційної тілобудови;

правильної постави та встановлено їх рівні. За результатами констатувального експерименту був здійснений розподіл дітей на три групи залежно від рівнів сформованості в них рухових умінь та навичок, рухових якостей, морфології тіла та постави. До першої групи увійшли діти з високим рівнем фізичного розвитку; до другої – із середнім; до третьої – з низьким. Кожна група дітей відрізнялася за показниками рухових умінь та навичок, рухових якостей, тілобудови (морфології), постави. Дані діагностування 450 досліджуваних дошкільників міст Запоріжжя, Мелітополя, Дніпрорудного, Енергодара свідчать про те, що вирішальним у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики є цілеспрямований розвиток у дітей рухових якостей, формування в них рухових умінь і навичок, тілобудови та постави.

4. У процесі формувального експерименту перевірено ефективність теоретично обґрунтованого інтеграційного комплексу рухів і музики у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку. До основних його компонентів віднесено мету, яка спрямовувала вихователів на фізичний розвиток дітей, на виховання у них емоційно-ціннісного ставлення до рухів, спрямованості на якісне їх виконання під музичний супровід; принципи (систематичності та послідовності, доступності, цілеспрямованості, урахування вікових та індивідуальних особливостей, зосередження, лабільності); форми роботи (хороводи, ритмопластика, танці, фізкультурні хвилинки, ритмічна гімнастика, динамічні паузи, заняття з фізичної культури та музики, ранкова гімнастика, комбіновані заняття, рухливі ігри, спортивні свята та розваги, пішохідні переходи); методи і прийоми (пояснення, показ, імітація, гра, ускладнення, полегшення вправи, заохочення, включення додаткових перешкод, самоаналіз помилок, виправлення помилок, виконання творчих завдань). В основі інтеграційного комплексу – процес інтеграції, підґрунтям якого є зв'язки між рухами і музикою.

Встановлено та обґрунтовано, що ефективно забезпечення фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку відбувається за наступних педагогічних умов: виховання інтересу до рухів і музики у старших дошкільників шляхом включення музики, різних елементів танців, танцювальних вправ, пісень, хороводів, ритмопластики, аеробіки в різні форми фізичного виховання; формування рухових умінь і навичок у різних видах фізичних вправ у взаємозв'язку з танцювальними вправами, музичним супроводом; єдність цілей, завдань, змісту, принципів, форм, методів і прийомів у процесі навчання рухів з музикою та розвитку рухових якостей; оволодіння педагогами дошкільних навчальних закладів інтеграційним комплексом рухів і музики та методикою розвитку рухових якостей засобами інтеграції рухів і музики.

5. Теоретично обґрунтовано, експериментально перевірено та апробовано методіку розвитку рухових якостей дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики, яка сприяла ефективному вихованню в дітей інтересу до рухів, розвитку рухових якостей, рухових умінь і навичок, формуванню постави дошкільників, опануванню педагогами дошкільних

навчальних закладів теоретичних і методичних засад фізичного розвитку дітей засобами інтеграції рухів і музики.

З'ясовано, що різні види інтеграції рухів і музики (за цілями, змістом, принципами, формами, методами та прийомами) підвищують ефективність фізичного розвитку дітей.

Доведено, що ефективним засобом фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку є інтеграція рухів і музики; ефективні методи й прийоми – це імітація, гра, ускладнення та полегшення вправ, включення додаткових перешкод, виконання творчих завдань.

6. Результати підсумкових контрольних зрізів за розробленими показниками визначення рівнів сформованості рухових умінь і навичок, рухових якостей, тілобудови та постави засвідчили, що кількість старших дошкільників експериментальних груп з високим і середнім рівнем зроста, дітей з низьким рівнем не стало. У контрольних групах отримано значно нижчі результати. В експериментальних групах у кінці формувального етапу експерименту високого рівня сформованості рухових якостей та правильної постави досягли 67% дітей (у контрольних – 46%), середнього рівня – 33% дошкільників (у контрольних – 35%). В експериментальних групах не стало дітей з низьким рівнем сформованості показників фізичного розвитку (було 35%), у контрольних – з 32% знизилось до 17%.

Проведене дослідження не вичерпує всіх завдань фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку в навчальних закладах України. Подальшого дослідження потребують проблеми розробки форм і методів інтеграції музики і рухів (зворотня інтеграція).

Основний зміст дисертації відображено у таких публікаціях автора:

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Шевченко Ю.М. Інтерес до музичного мистецтва як естетична домінанта майбутнього вчителя / Ю.М Шевченко // Вісник Луганського нац. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка. – 2006. – № 18. – С. 279-285.

2. Шевченко Ю.М. Вікові особливості звуковисотного сприймання у дітей / Ю.М.Шевченко // Зб. наук. праць Бердянського держ. ун-ту. – Бердянськ, 2007. – № 1. – С. 49-54.

3. Шевченко Ю.М. Інтеграція музичного та фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку як умова їх фізичного розвитку / Ю.М.Шевченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків, 2007. – № 10. – С. 136-140.

4. Шевченко Ю.М. Структура інтеграції музичного та фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку в процесі формування основ їх фізичного розвитку / Ю.М. Шевченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2007. – № 12. – С. 156-161.

5. Шевченко Ю.М. Українські народні рухливі ігри як основа полікультурної парадигми виховання зростаючої особистості в процесі

інтеграції / Юлія Шевченко // Вісник Прикарпатського ун-ту. Педагогіка. – Івано-Франківськ, 2008. – Вип. XVII/XVIII. – С. 143-148.

6. Шевченко Ю.М. Музично-рухливі ігри в системі інтеграції музичного та фізичного виховання дітей дошкільного віку / Ю.М.Шевченко // Наук. вісн. Миколаївського держ. пед. ун-ту. Пед. науки: зб. наук. пр.: в 2-х т. – Миколаїв, 2008. – Т.1: Психолого-педагогічне забезпечення передшкільної освіти. (спецвип.). – С. 244-249.

7. Шевченко Ю.М. Фізичний розвиток дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики в практиці дошкільних навчальних закладів на сучасному стані / Ю.М. Шевченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2009. – № 2. – С. 156-161.

Інші публікації:

8. Шевченко Ю.М. Інтеграція навчального процесу як чинник розвитку пізнавальної активності учнів / Ю.М. Шевченко // Нові виміри сучасного світу: матеріали II Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. [в 2-х т]: / Мелітопольський держ. пед. ун-т. — Мелітополь, 2006. – Т. I. – С. 98-99.

9. Шевченко Ю.М. Інтеграція в процесі сприймання художнього твору як засобу формування естетичних якостей особистості молодшого школяра / Ю.М.Шевченко // Сучасні технології навчання в початковій освіті: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – К., 2006. – С. 149-150.

10. Шевченко Ю.М. Інтегрований курс „Мистецтво” в початкових класах у контексті творчого пошуку вчителя / Ю.М. Шевченко // Актуальні проблеми підготовки педагогічних кадрів до творчої професійної діяльності: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 16-17 листоп., 2006 р. / Мелітопольський держ. пед. ун-т. – Мелітополь, 2006. – С. 192-194.

11. Шевченко Ю.М. Розвиток фізичних якостей дітей дошкільного віку засобами інтеграції музичного та фізичного виховання // Ученые записки Кымского республиканского ин-та последипломного образования. – Симф., 2008. – № 8. – С. 78-79.

12. Шевченко Ю.М. Соціально-комунікативна активність як важливий чинник у формуванні особистості молодшого школяра / С.М. Дубяга, Ю.М. Шевченко // Антропологізм в освітніх стратегіях і практиках сучасності: пошуки пріоритетів: матеріали III Міжнар. конф. / Мелітопольський держ. пед. ун-т. – Мелітополь, 2008. – №7 (84). – С.287-291.

13. Шевченко Ю.М. Сучасний стан фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів та музики / Ю.М. Шевченко // Нові виміри сучасного світу: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. / Мелітопольський держ. пед. ун-т. – Мелітополь, 2008. – С. 95-97.

АНОТАЦІЇ

Шевченко Ю.М. Фізичний розвиток дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.08 – дошкільна педагогіка. – Інститут проблем виховання АПН України, Київ, 2009.

Дисертаційне дослідження присвячене проблемі фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики.

У дисертації подано теоретично обґрунтований, експериментально перевірений інтеграційний комплекс рухів і музики у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку та запропоновано методика розвитку рухових якостей дітей. Виокремлено педагогічні умови фізичного розвитку дітей, розкрито його сучасний стан, розроблено критерій, показники та визначено рівні сформованості фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції рухів і музики. У роботі доведено, що успішний фізичний розвиток старших дошкільників можливий за умов: інтеграції фізичних і танцювальних вправ, рухів і вокального репертуару в різних формах фізичного та музичного виховання дітей; застосування різних видів зв'язків між рухами і музикою; використання сучасних технологій при розробці методики розвитку фізичних якостей дітей у процесі інтеграції рухів і музики; оволодіння педагогами дошкільних навчальних закладів інтеграційним комплексом рухів і музики та методикою розвитку рухових якостей засобами інтеграції рухів і музики.

Ключові слова: фізичний розвиток; діти старшого дошкільного віку; інтеграція рухів і музики, рухові якості.

Шевченко Ю.М. Физическое развитие детей старшего дошкольного возраста средствами интеграции движений и музыки. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.08 – дошкольная педагогика. – Институт проблем воспитания АПН Украины, Киев, 2009.

Диссертационное исследование посвящено проблеме физического развития детей старшего дошкольного возраста средствами интеграции движений и музыки.

В диссертации подаётся теоретически обоснованный, экспериментально проверенный интеграционный комплекс движений и музыки по физическому развитию детей старшего дошкольного возраста; предложена методика развития двигательных качеств детей средствами интеграции движений и музыки. Разработаны критерий, показатели и определены уровни сформированности физического развития детей старшего дошкольного возраста средствами интеграции движений и музыки. В ходе анализа состояния физического развития детей старшего дошкольного возраста средствами интеграции движений и музыки установлено бессистемное и эпизодическое объединение этих двух составных учебно-воспитательного процесса (на спортивных праздниках и во время утренней гимнастики). Чаще всего процесс интеграции не отображается в целях и задачах, которые направлены на физическое развитие детей старшего

дошкольного возраста (развитие двигательных умений и навыков, качеств, морфологии тела, формирование осанки).

В процессе исследования определены и созданы педагогические условия для физического развития детей старшего дошкольного возраста средствами интеграции движений и музыки: воспитание интереса к движениям и музыке у старших дошкольников путем включения музыки, разных элементов танцев, танцевальных упражнений, песен, хороводов, ритмопластики, аэробики в разные формы физического воспитания; формирование двигательных умений и навыков в разных видах физических упражнений во взаимосвязи с танцевальными упражнениями, музыкальным сопровождением; единство целей, задач, содержания, принципов, форм, методов и приемов в процессе обучения движений с музыкой и развитие двигательных навыков; овладение педагогами дошкольных учебных заведений интеграционным комплексом движений и музыки и методикой развития двигательных качеств средствами интеграции движений и музыки.

Разработана методика развития двигательных качеств. Основными положениями методики развития двигательных качеств детей старшего дошкольного возраста средством интеграции движений и музыки являются четкое определение цели интегрированных занятий по физкультуре с музыкальным сопровождением; отбор содержания для интеграции физического и музыкального воспитания в их различных формах; оптимизация методов и приёмов, форм организации учебной деятельности детей по обучению движениям с музыкой, внедрение современных педагогических технологий (гуманно-ориентированной, сотрудничества, свободного выбора).

Выяснено, что разные виды интеграции движений и музыки (по целям, содержанию, принципам, формам, методам и приемам) повышают эффективность усвоения детьми движений под музыкальное сопровождение, которое влияет на развитие двигательных качеств: гибкости, выносливости, ловкости, активизируют двигательную подготовленность старших дошкольников, обеспечивают оптимальное формирование морфологии тела и правильной осанки, стопы.

Доказано, что эффективным средством физического развития детей старшего дошкольного возраста есть связь движений и музыки, которые включаются в различные формы работы (ритмопластику, хороводы, ритмическую гимнастику, подвижные игры, пешеходные переходы, спортивные развлечения, спортивные праздники, динамические паузы, физминутки); эффективные методы и приемы – имитация, игра, усложнение, облегчение упражнений, включение дополнительных препятствий, анализ и самоанализ ошибок, исправление ошибок, выполнение творческих задач.

Предложенные теоретические и методические положения, выводы и рекомендации могут быть использованы воспитателями дошкольных учреждений, инструкторами физической культуры, музыкальными руководителями для организации учебно-воспитательного процесса по физическому развитию детей старшего дошкольного возраста средствами

интеграции движений и музыки в дошкольных учебных заведениях разных типов. Материалы диссертационного исследования в виде методических рекомендаций могут быть успешно использованы в работе со студентами педагогических училищ, колледжей, пединституты, университетов, в которых готовят учителей физической культуры для общеобразовательных школ и дошкольных учреждений.

В диссертации поданы конспекты интегрированных занятий по физкультуре, утренней гимнастике, физкультурных комплексов на прогулках, спортивных праздниках и развлечениях, пешеходных переходов, дней здоровья.

В выводах обобщены результаты диссертационного исследования, освещены перспективы дальнейших научных поисков.

Ключевые слова: физическое развитие; дети старшего дошкольного возраста; интеграция движений и музыки, двигательные качества.

Shevchenko Y.M. Forming of the bases of physical development of senior preschool-age children by the means of integration of physical and musical education. - Manuscript

Dissertation for obtaining the academic degree of Candidate of pedagogical sciences on specialty 13.00.08 - Preschool Pedagogy. Institute of Problems of Education of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, 2009.

Dissertation research is devoted to the problem connected with the problem of physical development of senior preschool-age children by the means of integration of movements and music.

In the dissertation integration complex of movements and music in physical development of senior preschool-age children by the means of integration of movements and music is not only theoretically grounded but experimentally tested and the method of developing of children's physical qualities by the means of integration of movements and music is offered. Pedagogical conditions of children's physical development are marked out and its up-to-date state is uncovered. In the work the criteria and indexes of physical development of senior preschool-age children by the means of integration of movements and music are worked out and the level of its formation is determined as well. It is proved that successful forming of the bases of physical development of children of this age is possible on the following conditions: integration of physical and dancing exercises, physical motions and vocal repertoire while using different forms of physical and musical education of children; using of the different types of connections between movements and music -using of the modern technologies while working out the method of children's physical development in the process of integration of movements and music; mastering the method of integration of movements and music by teachers of preschool educational establishments.

Keywords: forming of the bases of physical development; senior preschool-age children; integration of movements and music; physical qualities.